

FAMILJERÄTT - LAGAR SOM GÄLLER DIN FAMILJ

VIKTIGA ORD

Arv – De saker som en person lämnat efter sig då hen dör. Det kan till exempel vara ett hus, kläder eller annat som den döde ägde.

Bouppteckning – En lista över de saker som den döde ägde på dagen när hen dog.

Gifta sig – Ett avtal som innebär att man lever ihop som makar. När man är gift så finns det särskilda regler man måste följa.

Sambo – En person som lever tillsammans med en annan utan att vara gift med denne.

Skilja sig – När två personer som varit gifta väljer att inte längre vara gifta med varandra.

Vigsel – En händelse av rituell betydelse. Vid en vigsel blir man gift.

VAD ÄR FAMILJERÄTT?

Hela livet påverkas av lagar och regler, även utan att vi tänker på det. Lagarna talar om vilka rättigheter du har men också vilka skyldigheter du har mot andra. Reglerna förklarar också hur du ska gå till väga i vissa situationer. Om du exempelvis vill gifta dig kan du inte bara gå till kyrkan eller beställa en borgerlig vigsel med din partner utan det finns vissa saker du måste göra först.

Den här broschyren handlar om de lagar och regler som gäller din familj och dina relationer. Det kallas för familjerätt. Vi kommer att gå igenom vad du behöver tänka på när du väljer att leva tillsammans med en partner, vad som händer om ni gör slut och hur det fungerar med arv när någon dör.

OLIKA OMRÅDEN, OLIKA REGLER

Varje område har olika lagar och regler som man behöver känna till, vi ska gå igenom några i den här broschyren.

- Att gifta sig. Reglerna som gäller när två personer vill gifta sig finns i Äktenskapsbalken. Förbindelsen gäller mellan en man och en kvinna eller mellan två personer av samma kön.
- Att skilja sig. Om man vill skilja sig gäller samma regler oavsett kön. Dessa regler finns i Äktenskapsbalken.
- Att vara sambo. Om man lever ihop med sin partner utan att vara gift så är man sambo. I Sambolagen finns regler om detta.
- Vårdnad om barn. Om ett par som har gemensamma barn skiljer sig eller gör slut finns det särskilda regler för vad som händer med barnen. Dessa regler finns i Föräldrabalken.
- Om någon dör. När någon dör finns det regler som bestämmer hur arvet skall fördelas, d.v.s. vem som får arva. Dessa regler finns i Ärvdabalken.

1. ATT GIFTA SIG

När man ska gifta sig finns det en hel del saker man behöver tänka på, både innan man gifter sig, kring själva vigseln och efteråt.

INNAN NI GIFTER ER

Det första du och din partner behöver göra när ni bestämt er för att gifta er med varandra är att ansöka om hindersprövning hos Skatteverket. Då kontrollerar man att;

- ni inte är för nära släkt med varandra,
- ni är över 18 år och
- ingen av er är gift med någon annan.

Ni får inte gifta er om ni inte lever upp till dessa krav. Om man vill gifta sig när man är yngre än 18 år måste man ansöka om ett särskilt tillstånd hos Länsstyrelsen.

Om det inte finns några hinder får ni ett intyg som ni tar med er till den som ska utföra vigseln. I intyget står det att ni har rätt att gifta er.

NÄR NI GIFTER ER

I Sverige finns det något som kallas för vigselrätt. Detta innebär att personer ur olika religiösa samfund och vissa andra utsedda personer har tillstånd att genomföra vigslar enligt svensk lag. En person som har tillstånd att genomföra en vigsel kallas för vigselförrättare och det är Länsstyrelsen som bestämmer vem som får bli vigselförrättare. Det är Kammarkollegiet som bestämmer vilka trossamfund som får vigselrätt.

Ni kan välja att gifta er i stadshuset, på en plats ni tycker om eller i ett trossamfund. På din kommuns hemsida finns det mer information om hur du beställer en borglig vigsel och hittar en vigselförrättare. Vill ni gifta er i ett trossamfund kontaktar ni den församling ni tillhör. Om ni vill gifta er i Svenska kyrkan måste minst en av er vara medlem.

Under själva vigseln kommer vigselförrättaren, prästen eller den som utför vigseln att fråga om ni vill vara gifta med varandra. Ni måste då båda svara ja. När ni båda sagt ja till varandra och när vigselförrättaren har förklarat er för äkta makar är ni gifta enligt svensk lag.

EFTER NI GIFT ER

När ni gift er får ni ett vigselbevis och det kommer att stå i Skatteverkets register att ni är gifta.

När ni är gifta ska ni dela på ekonomin och ta hand om varandra, det gäller också om en av er blir sjuk och behöver vård.

2. ATT SKILJA SIG

Om du och din make/maka inte längre vill vara gifta med varandra ska ni ansöka om skilsmässa. Vissa väljer att flytta ifrån varandra innan skilsmässan är klar men ni har fortfarande gemensamt ansvar för varandra, ekonomin och gemensamma barn så länge ni är gifta.

ATT ANSÖKA OM SKILSMÄSSA

Ni ansöker om skilsmässa hos Tingsrätten genom att fylla i en särskild blankett. Om ni är överens om att ni vill skilja er går det fort för rätten att fatta beslut om skilsmässa. Om ni inte är överens kan den ena partnern be om att få betänketid för att fundera. Domstolen kan besluta om skilsmässa även om ni inte är överens efter betänketiden eftersom man inte kan tvingas att vara gift med någon.

Om ni har barn tillsammans måste ni ha en betänketid i minst 6 månader när ni ansöker om skilsmässa. Betänketiden gäller även om ni är överens om att skilja er. Ni behöver också bestämma hur det ska bli med vårdnad, boende och umgänge för barnen efter skilsmässan.

EKONOMIN

När ni skiljer er behöver ni dela upp er ekonomin och alla era saker. Det kan ni göra på tre olika sätt:

1. Ni bestämmer själva vem som ska ha vad av möbler, saker och pengar och vem som ska behålla bostaden.
2. Ni går till en jurist som hjälper er med uppdelningen. Ni kan dela på kostnaden eller komma överens om att en av er betalar juristens arvode.
3. Om ni inte är överens kan ni ansöka om en boutredningsman hos Tingsrätten. Boutredningsmannen ser till att ni följer lagen när ni delar upp sakerna. Det kostar pengar och ni får betala hälften var.

3. ATT VARA SAMBO

Om du och din partner bor tillsammans men inte är gifta är ni sambor. Med sambo menas två personer som lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden på samma adress. Detta betyder att man bor ihop som om man vore gifta. Båda ansvarar för hushållet och ekonomin.

Det är bra om man redan från början har tänkt igenom vad som händer om ni bestämmer er för att göra slut.

OM NI FLYTTAR ISÄR

Om du och din sambo ska flytta från varandra får du behålla allt det som var ditt när ni flyttade ihop. Om du har pengar i eget namn på banken, aktier, ett sommarställe eller liknande behåller du det också.

De saker ni köpt till ert gemensamma hem skall ni dela på. Ni ska dela lika på allt, det spelar ingen roll vem som har betalat för sakerna när ni köpte dem. Detsamma gäller om ni köpt huset eller lägenheten tillsammans. Ni har rätt till hälften var oavsett vem som betalade vad när ni köpte den. Den som behåller bostaden när ni flyttar isär få betala den andre för den del som hen ägde.

Om du flyttade in i en bostad som din partner hade redan innan ni flyttade ihop, har du ingen rätt till den om ni gör slut.

SAMBOAVTAL

Reglerna om vad som gäller när två sambor separerar finns i sambolagen. För att undvika bråk när man gör slut kan man skriva ett samboavtal. I samboavtalet bestämmer man vem som skall få vad vid en separation. För att samboavtalet ska vara giltigt måste båda sambos ha skrivit under det.

Ett samboavtal gäller i stället för sambolagen. Har man inget samboavtal så följer man bestämmelserna i lagen.

OM NÅGON SÖKER PENGAR FRÅN SOCIALTJÄNSTEN

Om man är sambo och söker bidrag från socialtjänsten så utgår de ifrån hushållets gemensamma ekonomi. Det innebär att bådask inkomster räknas ihop. Om din sambo till exempel ansöker om pengar medan du har en vanlig lön så får din sambo inga pengar. Det spelar ingen roll att ni inte är gifta, det räcker att ni lever tillsammans.

4. VÅRDNAD AV BARN

Föräldrar som har barn ihop men inte lever tillsammans behöver komma överens om var barnen ska bo och om hur man ska fördela ansvaret för barnen.

GEMENSAM VÅRDNAD

Om föräldrarna delar på ansvaret för barnen kallas det för gemensam vårdnad. Föräldrarna ska då gemensamt bestämma i alla frågor som rör barnet. De behöver också komma överens om hur och var barnet ska bo. Man kan till exempel bestämma att barnen ska bo hos föräldrarna varannan vecka eller att de bara ska bo hos den ena föräldern.

ENSAM VÅRDNAD

Om en av föräldrarna av någon anledning inte kan ta hand om sina barn kan den andra föräldern få ensam vårdnad. Man kan också få ensam vårdnad om man har svårt att samarbeta om barnen. För att få ensam vårdnad behöver föräldrarna komma överens om det eller så får man låta Tingsrätten bestämma.

Om man har ensam vårdnad har den ena föräldern ansvar för barnet. Den andra föräldern får då inte vara med och bestämma i viktiga beslut. Oftast får den andra föräldern ändå träffa sina barn, det kallas för umgängesrätt. Man träffar då barnen på bestämda tider som man kommer överens om.

5. NÄR NÅGON DÖR

Det finns regler som styr vem som får arva, hur man går till väga när någon gått bort och hur du själv kan påverka vad som händer med dina saker när du dör.

VEM FÅR ÄRVA?

Reglerna om vem som får arva när någon dör är många. Reglerna är olika för de som var gifta och de som var sambor. För släktingar finns det en viss turordning att följa när arvet ska delas ut. Den som ärver kallas arvinge.

SAMBOR

Sambor ärver inte varandra. Om din sambo dör är det sambons barn som ärver. Om ni inte har barn är det din sambos släktingar som får arva. Om ni som sambor vill arva varandra måste ni skriva var sitt testamente där det står att den andre sambon får arva.

GIFTA

Om den som har dött var gift är det maken eller maken som ärver, om det inte finns något testamente eller äktenskapsförord som säger något annat. Ett äktenskapsförord är ett avtal där makarna kommit överens om att inte äga saker tillsammans. Det är bara egendom som är gemensam i ett äktenskap som ingår i en bodelning efter en makes död.

Om den som dött var gift och makarna hade gemensamma barn ärver den andre föräldern först. Barnen får vänta på sitt arv tills båda föräldrarna har dött.

Om den som dött hade barn från ett annat förhållande kallas de barnen för särkullbarn. Särkullbarn har rätt att arva direkt och behöver inte vänta om det inte finns ett testamente som säger något annat. Ett särkullbarn har alltid rätt att få ut sin del av arvet vid förälderns död.

OM DEN SOM SKA ÄRVA HAR DÖTT

Om den som ska ärva också har dött får den personens barn, syskon eller nära släkting ärva i stället. Om det inte finns några arvingar kvar går arvet till Allmänna Arvsfonden.

TESTAMENTE

Ett testamente beskriver en persons sista vilja. Det är ett dokument där det står vad en person vill göra med sina pengar och saker efter sin död.

För att skriva ett testamente måste du vara myndig (18 år). Det är viktigt att det tydligt framgår vad du önskar ska hända. I testamentet kan du ge bort dina ägodelar till vem du vill men du kan aldrig göra dina barn arvlösa. Dina barn har rätt till sin laglott, det vill säga en del av ditt arv.

För att testamentet ska vara giltigt behöver det bevittnas. Det betyder att två personer ska utses till vittnen och signera testamentet med sina namn för att intyga att du vet vad du gör. Vittnena måste vara över 15 år och får inte vara nära släkt med dig. De behöver inte veta vad som står i testamentet, bara att det är ett testamente och vad det innebär.

Du behöver skiva under testamentet med ditt namn.

BOUPPTECKNING

När någon dör behöver man göra en bouppteckning. Det är en lista över pengar och saker som personen ägde. I bouppteckningen ska det även stå vilka skulder personen hade. Det behöver också finnas en lista över vilka som har rätt att ärva och vilka som står med i ett testamente om det finns ett sådant.

Bouppteckningen kan göras av en privatperson eller en jurist. Två personer som inte är släkt med den döde måste intyga att allt som står i bouppteckningen är rätt. Bouppteckningen ska lämnas till Skatteverket senast fyra månader efter dödsfallet.

BEGRAVNING

Alla som dör måste begravas. Det finns olika sätt att begravas på. Man kan kontakta en begravningsbyrå för att få hjälp med gravplats och begravningsceremoni. Det är den som dött som betalar för begravningen. Om personen inte hade tillräckligt med pengar kan man kontakta kommunen för hjälp.

AVSLUTNING

Det finns ett flertal lagar som reglerar olika livshändelser, alltifrån att du föds till dess att du dör. I vissa situationer kan du välja att göra på ett annat sätt än vad som står i lagen. I ett samboavtal kan du och din sambo exempelvis skriva vem som skall få vad om ni gör slut. Finns det inget särskilt samboavtal får man följa vad som står i lagen. I lagen finns tydligt bestämt vad som gäller vid frågor rörande din familj, vad som gäller inom familjerätten!

Har du andra frågor om sådant som påverkar livet och vardagen?

Hitta svaren på vår hemsida!

www.allaslikhetinforlagen.se

Eller kontakta oss!

031 - 841850

brev@lassekoop.se

Den här broschyren har tagits fram i samarbete med projektet *Allas likhet inför lagen*, med stöd från Allmänna Arvsfonden.